

РЕШЕНИЕ

№ 1909

гр. София, 22.03.2022 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

**АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 43
състав**, в публично заседание на 23.02.2022 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Весела Цанкова

при участието на секретаря Десислава В Симеонова и при участието на прокурора Ива Цанова, като разгледа дело номер **5018** по описа за **2021** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 1, ал. 2 и чл. 2в, ал. 1, т. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди /ЗОДОВ/, във връзка с чл. 203 от Административно-процесуалния кодекс /АПК.

Образувано е по искова молба на [фирма], ЕИК[ЕИК], представлявано от управителя П. Е. Б., чрез адв. Х. М., САК, със съдебен адрес [населено място],[жк], [улица], ет. 2, офис № 5, с която е предявен иск срещу Българска народна банка /БНБ/, [населено място] за присъждане на обезщетение за имуществени вреди за периода от 30.06.2014г. до 04.12.2021г. в размер на сума от 8627.96 лева, представляваща законната лихва за забавено плащане на сумата от 196 000 лева, изплатена със забава от ФГВБ, ведно със законната лихва от датата на предявяване на исковата молба до окончателното плащане. Претърпените вреди се претендират от неправомерно бездействие на БНБ в нарушение на приложимото с директен ефект право на ЕС, както и неизпълнение на вменените със закон функции по осъществяване на ефективен банков надзор. Неправомерното поведение на БНБ се изразява в неизпълнение на задължението да се приложи право на ЕС с директен ефект в областта на изплащане на гарантираните депозити, каквото задължение е имала във връзка с Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994 година относно схемите за гарантиране на депозити, изменена с Директива 2009/14/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 11 март 2009г. Ищецът посочва, че съгласно Общностното право, за да се задейства схемата за гарантиране на депозити, е необходимо да се извърши установяване на „неналичен депозит“ /чл.10, т.

1 от Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994г. Съгласно чл. 1, т. 3, буква (i) от Директивата „компетентните органи установяват това колкото е възможно по-скоро и във всеки случай не по-късно от пет работни дни, след като са се уверили за първи път, че дадена кредитна институция не е изплатила депозити, които са дължими и изискуеми". Българският „компетентен орган", който следва да направи тази констатация, е БНБ - на основание чл. 2, ал. 6 от ЗБНБ. БНБ в качеството си на „компетентен орган" не е извършила предвиденото в цитирания чл. 1, т.3, б. (i) от Директивата и в срока за това. При нейното директно приложение е налице незаконосъобразно бездействие на БНБ, от което са причинени вреди, за които се претендира законната лихва за периода на забавено плащане на гарантирания депозит от ФГВБ. Направено е искане за заплащане на разноски.

Ответникът – Българска народна банка, чрез упълномощения си процесуален представител адв. Г., прави искане за отхвърляне на предявения иск като неоснователен и недоказан. Претендира разноски. Представя писмени бележки. По отношение на разноските, претендирани от ищеца изразява становище, че следва да бъдат съобразени с материалния интерес по спора.

Прокурор И. Ц. от СГП дава заключение, че исковата молба е недоказана.

При преценка на събраните доказателства, съдът приема за установено от фактическа страна следното:

Ишецът [фирма] е сключил с [фирма] договор №41608/31.05.2014г. за срочен депозит „К. – класик“ за юридически лица и еднолични търговци. На същата дата е сключен и рамков договор за платежни услуги за юридически лица и еднолични търговци. Видно от удостоверение изх.№1994/25.10.2021г., издадено от [фирма] /в несъстоятелност/ [фирма] е титуляр на банкова сметка с IBAN [банкова сметка], открита на 31.05.2014г. Общата сума, постъпила по депозита е в размер на 450 500 евро. Осчетоводената лихва за периода от 31.05.2021г. до 06.11.2014г. е в размер на 6266.50 евро. На 06.11.2014г. за дружеството [фирма] е изпратена информация за подлежащата на изплащане сума в размер на 196 000 лева към Фонда за гарантиране на влоговете в банките, в съответствие с чл. 4, ал.1 и ал. 2 от ЗГВБ. Към датата на подаване на информация за подлежащата за изплащане сума от [фирма] /в несъстоятелност/ влогът се състои от съвкупност от главница и капитализирани лихви до 06.11.2014г., като не може да се уточни каква част от изплатените от ФГВБ средства в размер на 196 000 лева представлява главница и каква част представлява лихви. Начислените, но неосчетоводени възнаградителни лихви по сметката на [фирма] за периода от 20.06.2014г. до 06.11.2014г. са в размер на 5 415.39 евро, а за периода от 30.06.2014г. до 06.11.2014г. са 4 914.83 евро. Вземането на [фирма] в размер на 707 358.11 лева е включено под № 4634 в списъка по чл. 66, ал. 7, т. 1 от Закона за банковата несъстоятелност на приетите от синдика на [фирма] /в несъстоятелност/ вземания, по които не са направени възражения, обявен в търговския регистър при Агенция по вписванията по партидата на дружеството с поредност на удовлетворяване по чл. 94, ал.1, т. 4 от Закона за банковата несъстоятелност. Вземането е формирано от сумите, останали по партиди /включително осчетоводени лихви/ на името на [фирма] след изплащане на гарантираната по закон сума в размер на 196 000 лева. Сумата от 196 000 лева е изплатена, видно от писмо изх. № 90 – 0059/19.11.2021г. на ФГВБ.

На 20 юни 2014г. с писмо вх. № 4098/14г. директорите на [фирма] са уведомили БНБ, че предвид наличните средства на банката по сметки и в брой, те няма да бъдат

достатъчни за изпълнение на задълженията на банката в най-близко време. С писмо от същия ден директорите на [фирма] уведомили БНБ, че към 12.06ч. на 20.06.2014г. е преустановено разплащането и всички банкови операции. На база писмата, цитирани в Решение № 73/20.06.2014 г. на Управителния съвет /УС/ на БНБ, на основание чл. 115, ал. 1, т. 2 и 3, чл. 116, ал. 1, ал. 2, т. 2, 3, 6 и 7, във връзка с чл.103, ал. 2, т. 24 от Закона за кредитните институции /ЗКИ/, [фирма] била поставена под специален надзор, поради опасност от неплатежоспособност, за срок от три месеца. Със същото решение са назначени квестори, спряно е изпълнението на всички задължения на [фирма], ограничена е дейността на банката, членовете на управителния и надзорния съвет са отстранени от длъжност, и акционерите, притежаващи повече от 10 на сто от акциите са лишени от право на глас. Мотивите на решението са, че към 11.58 часа на 20 юни 2014г. по сметката на [фирма] в платежната система за брутен сетълмент в реално време R. разполагаемата наличност е 237 773 лева, при наредени чакащи плащания за над 38 милиона лева. Направена е констатация, че „ликвидните активи на банката към 20.06.2014г. не са достатъчни, за да може банката да изпълнява задълженията си в деня на тяхната изискуемост“. БНБ възложила на квесторите да осигурят пълен анализ и оценка на активите и пасивите на банковата група от независим външен одитор в срок от десет дни.

С Решение № 82/30.06.2014г. с цел оптимизиране на разходите на банката по привлечените средства, на основание чл. 115, ал. 1 и ал. 2, т. 2 и 3 и чл. 116, ал. 2, т. 1, вр. чл. 103, ал. 2, т. 24 от ЗКИ и чл. 16, т. 16 от ЗБНБ, считано от 01.07.2014 г., УС на БНБ намалил лихвените проценти по депозити на [фирма] до средния им пазарен размер за банковата система по видове и валути. Съгласно приложение към решението, лихвеният процент за банковата система без К. по депозити, договорени за ползване след предизвестие е 2, 59%.

На 25.07.2014 г., в изпълнение на чл. 121 от ЗКИ квесторите на [фирма] представили доклад за текущото състояние на банката, публикуван на страницата на БНБ. Съгласно доклада, още на 20.06.2014г. при проверка на перото "други активи" в ежедневната оборотна ведомост на банката е констатиран необичайно голям разчет на стойност около 205 милиона в легова равностойност, като операцията била взета на база протокол-разписка от 19.06.2014 г., според който [фирма] (мажоритарен акционер в [фирма]) потвърждава получаването и задължението си към К. на суми в различни валути с обща легова равностойност 205 887 лв. Според същия протокол-разписка, дължимите суми следвало да бъдат възстановени до 30.06.2014г. За това вземане квесторите са уведомили БНБ с докладна записка №83229 от 08.07.2014г. От доклада на квесторите се установява още, че към 30.06.2014г. финансовият резултат на [фирма] бил загуба, в размер на 65283 лв., при реализирана печалба към 31.05.2014г. на стойност 14997 лв. Основен фактор за отчетената загуба за месец юни били начислените през месеца провизии от обезценка на кредити в размер на 95 907 лв. Към 30.06.2014 г. сумата на активите на [фирма] е 6 896 212 лв. и сравнено с края на месец май е със 741 352 лв. (9, 7%) по-малко. По-съществените промени в активите на банката основно засягали ликвидните активи – намалявали паричните средства и паричните наличности, ценните книжа и вземанията от банки.

На 31.07.2014г. УС на БНБ приема доклада за текущото състояние на [фирма], представен от квесторите. Дадени са предписания квесторите да възложат цялостна оценка на активите от три одиторски фирми в срок до 20.10.2014г.

С Решение № 114/16.09.2014 г. УС на БНБ констатирал, че към момента продължават

да са налице условията и предпоставките, довели до поставяне на [фирма] под специален надзор, тъй като банката продължавала да изпитва остър недостиг на ликвидност за възстановяване на банковата си дейност и за изпълнение на задълженията си към депозантите и други кредитори, поради което действието на всички мерки, наложени с Решение № 73/20.06.2014 г. на УС на БНБ – за поставяне на банката под специален надзор и тези по Решение №82/30.06.2014 г. на УС на БНБ – за намаляване на лихвените проценти по депозитите, било продължено до 20.11.2014 г. На осн. чл. 107, ал. 3 от ЗКИ, на квесторите на К. било указано най-късно до 20.10.2014г. да внесат в БНБ цялостна оценка на активите на [фирма], а до 31.10.2014г. да представят в БНБ отчет за капиталовата адекватност на К. на база изготвената пълна оценка на активите, след което на база резултатите от тази оценка, да бъде взето окончателно решение относно [фирма]. На 20.10.2014 г. квесторите на [фирма] внесли в БНБ докладите на [фирма], [фирма] и [фирма], като заключението на одиторите било за необходимост от обезценки на активи на [фирма] в общ размер на 4222 млн. лв. Докладите са приети с Решение № 133/21.10.2014 г. на УС на БНБ.

С Решение № 138/06.11.2014 г. на основание чл. 36, ал. 2, т. 2, чл. 103, ал. 1, т. 1, чл. 103, ал. 2, т. 25 и чл. 151, ал. 1, пр. 1 от ЗКИ и чл. 16, т. 15 от ЗБНБ, БНБ отнела лиценза на К. издаден с Решение на УС на БНБ № 24/21.01.1994г. Съгласно т. 2 и т. 3 от това решение, на основание чл. 9, ал. 1 и ал. 6 от Закона за банковата несъстоятелност, следвало да бъдат предприети действия за подаване на искане до компетентния съд за откриване на производство по несъстоятелност, както и да бъде уведомен ФГВБ.

С Решение № 61/18.11.2014г. Управителният съвет на ФГВБ определил девет обслужващи банки за изплащане на гарантираните влогове, както и изплащането да започне на 04.12.2014г.

Решенията на УС на БНБ са публикувани на сайта на БНБ, както и се съдържат в публичния Доклад на БНБ пред 43-тото Народно събрание на Република България и в Доклада за текущото състояние на [фирма], изготвен от квесторите на [фирма].

С Решение № 664/22.04.2015г. на Софийски градски съд /СГС/ по т.д.№7549/2014г., е обявена неплатежоспособността на К. с начална дата 06.11.2014г. Решението е обжалвано, като с решение № 1443/03.07.2015г. по т.д.№2216/2015г., Софийският апелативен съд е отменил Решение №664/22.04.2015г. на СГС в частта, относно началната дата на неплатежоспособността, като е определил за начална дата 20.06.2014г., по съображения, че състоянието на неадекватност на собствения капитал на [фирма] не е настъпило към момента на отразяване на коригираните стойности в изготвените от квесторите отчети към 30.09.2014г., а е било факт преди този момент. Посочените решения са публикувани на сайта на В..

По делото е допусната съдебно - счетоводна експертиза. От заключението на вещото лице е видно, че размерът на лихвата за забавено плащане на сума в размер на 196 000 лева за периода от 30.06.2014г. до 04.12.2014г. е 8627.97 лева. Размерът на лихвата в проценти, начислявана по влога на ищеца в [фирма] за 30.06.2014г. е 4%, за периода от 01.07.2014г. до 05.11.2014г. е 3,11%, за периода от 26.07.2014г. до 06.11.2014г. е 3,11%. При прилагане на тези лихвени проценти, лихвата в лева върху сумата от 196 000 лева за периода от 26.07.2014г. до 05.11.2014г. е 1676.20 лева, а за периода от 26.07.2014г. до 04.12.2014г. е 2 184.26 лева.

Законната лихва за забава върху сумата от 196 000 лева за периода от 26.07.2014г. до

05.11.2014г. е 5624.60 лева, за периода от 25.07.2014г. до 06.11.2014г. е в размер на 5733.82 лева, а за периода от 26.07.2014г. до 04.12.2014г. е в размер на 7208.83 лева.

При така установеното от фактическа страна, съдът приема от правна страна, следното:

По допустимостта на иска:

Предвид нормата на чл. 203, ал. 1 и ал. 2 от АПК, съгласно която, исковете за обезщетения за вреди, причинени на граждани или юридически лица от "очевидно нарушаващи правото на Европейския съюз" актове, действия или бездействия на административни органи и длъжностни лица, се разглеждат по реда на Глава единадесета от АПК "Производства за обезщетения", както и че за неуредените въпроси за имуществената отговорност ще се прилагат стандартите на извъндоговорната отговорност на държавата за нарушаване на правото на Европейския съюз, съдът приема, че предявеният иск е допустим. Съдът приема, че БНБ е надлежен ответник в производството по обезщетяване на вреди по реда на ЗОДОВ, макар, че БНБ не е административен орган по смисъла на § 1, т. 1 от ДР на АПК, тя е държавен орган, а принципът за отговорност на държавите членки е валиден във всеки случай, когато държава членка наруши правото на ЕС, независимо от това кой е държавният орган, чието действие или бездействие е в основата на неизпълнението на задължението. Съгласно т. 2 от ТП № 2/2014 от 19.05.2015 г. на ОС на Гражданската колегия на ВКС и Първа и Втора колегии на ВАС, разграничителният критерий за приложимия правен ред (ЗОДОВ или чл. 45-49 от ЗЗД) при претенции за вреди от дейност на органи, които не са част от изпълнителната власт, е основния характер на дейността на органа, от чиито актове, действия или бездействия са причинени вредите. Когато вредите са причинени при или повод изпълнение на административна дейност, компетентни са административните съдилища. Без съмнение БНБ е натоварена с изключителна компетентност да регулира и осъществява надзор върху дейността на другите банки в страната с оглед поддържане стабилността на банковата система и защитата интересите на вложителите – чл. 2, ал. 6 ЗБНБ. БНБ е компетентният орган за упражняване на надзор върху банките по смисъла на чл.4, пар. 1, т. 40 от Регламент (ЕС)№ 575/2013 на Европейския парламент и на Съвета от 25.06.2013г., а възложеното в чл. 13 и чл. 36 ЗКИ правомощие да издава и отнема лицензи на банки е естествено продължение на надзорната дейност върху тях. При тази своя дейност БНБ осъществява властнически правомощия, т. к. разполага с решаващи, регулиращи и санкциониращи функции спрямо банките, а отношенията по повод надзора с частноправните субекти, клиенти на тези банки, не са равнопоставени – в този смисъл Определение №18/07.04.2017г. по дело № 15/2017 г. на смесен петчленен състав на ВКС и ВАС.

Нормата на чл. 204, вр. чл. 1, ал. 1 от ЗОДОВ поставя изискване за предварителна отмяна на акта, от който се претендират вреди, но от друга страна от т. 143 и т. 146 от решението на СЕС по дело C-571/16 следва, че макар само по себе си това изискване да не противоречи на принципа на ефективност, такова задължение може да затрудни прекомерно получаването на обезщетение за вредите, причинени от нарушение на правото на Съюза, ако

на практика няма възможност за такава отмяна. Както е посочено в т. 142 от решението и в т. 77 от решението на СЕС по делото C-429/09, би било в разрез с принципа на ефективност да се изисква от увредените лица всеки път да използват всички правни способности за защита, с които разполагат, при положение че това би било прекомерно трудно или не е разумно да се изисква от тях.

В конкретния случай този стандарт се преценява от съда като изпълнен, тъй като при действащото към 2014г. законодателство и константната съдебната практика на ВАС, ищецът не би имал ефективен способ за защита. При липсата на такава процесуална възможност и след като според действащото към момента законодателство актът, с който се отнема лиценза на банката е актът по чл. 1 пар.3, буква і) от Директивата, на вложителите не може да се противопостави изискване, като това по чл. 204, ал. 1 от АПК – за предварителна отмяна на акта, тъй като това би било в нарушение на принципа на ефективност. Поради изложеното искът е допустим.

Разгледан по същество, искът за лихва за забавеното плащане на гарантирания депозит в размер на 196 000 лева от ФГВБ е частично основателен, поради следните съображения:

Съгласно първо и второ съображение от Директива 94/19/ЕО с въвеждането на схеми за гарантиране на банковите депозити във всички държави членки и с хармонизирането на приложимите гаранции за минимална сума, Директивата има за цел хармоничното развитие на дейностите на кредитните институции в целия Съюз чрез премахването на всички ограничения върху правото на установяване и свободата на предоставяне на услуги, като същевременно се повишава стабилността на банковата система и защитата на вложителите. За тази цел член 3 от Директива 94/19/ЕО предвижда, че всяка държава членка осигурява в рамките на нейната територия да бъдат въведени една или повече схеми за гарантиране на депозити. Съгласно член 7, § 1 и 1а от същата директива държавите членки осигуряват гарантираният размер на съвкупните депозити на всеки вложител да бъде установен на 100 000 Е., в случай че депозитите са неналични. "Неналичен депозит" по смисъла на чл. 1, пар. 3 от Директивата е депозит, който е дължим и платим, но не е бил платен от кредитна институция, съгласно правните и договорни условия, приложими към него, когато съответните компетентни органи са установили, че по тяхно виждане съответната кредитна институция изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозита и че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи.

Директива 94/19/ЕО, изменена с Директива 2009/14/ЕО, на Европейския парламент и на Съвета относно схемите за гарантиране на депозити по отношение на гарантирания размер и срока на изплащане, е транспонирана в българското законодателство чрез Закона за гарантиране на влоговете в банките и Закона за кредитните институции. Измененията, въведени с Директива 2009/14/ЕО, са транспонирани с през 2009г. с измененията на

посочените два закона – ДВ, бр. 44/2009г., в сила от 12.06.2009г. С измененията на ЗГВБ от 2010г. – ДВ, бр. 101/2010г., в сила от 31.12.2010г., е въведен новият гарантиран размер от 100 000 евро на депозитите, съгласно измененията на чл. 7 от Директива 94/19/ЕО.

При първоначалното въвеждане на разпоредбата на чл. 1, пар.3, буква і) от Директива 94/19/ЕО, в националното законодателство е възприет подход, според който изискването съответната кредитна институция да "изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозита и че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи" е равнозначно на установяване неплатежоспособността на институцията.

Съгласно чл. 36, ал. 2 от ЗКИ в редакцията до изменението с ДВ, бр.62/14.08.2015г., неплатежоспособност е налице при две хипотези: когато банката не изпълнява повече от 7 работни дни свое изискуемо парично задължение, ако това е пряко свързано с финансовото състояние на банката и по преценка на БНБ не може да се очаква изплащане на изискуемите парични задължения в приемлив период от време или собственият капитал на банката е отрицателна величина.

Изискуемият от чл. 1, § 3, подточка і), ал. 2 от Директива 94/19/ЕО срок от 5 работни дни, в който компетентните органи следва да извършат преценката на финансовото състояние и способността на банката да изплаща гарантираните депозити е въведен в чл. 36, ал. 3 от ЗКИ - като изискване, в срок от 5 работни дни от установяването на неплатежоспособността на банка, БНБ да отнеме лиценза. Срокът по чл. 10, § 1 от Директива 94/19/ЕО, в който схемите за гарантиране на депозити следва да бъдат в състояние да изплащат надлежно доказаните претенции на вложителите, по отношение на неналичните депозити – 20 работни дни от датата, на която компетентните органи извършват установяването по чл. 1, пар. 3, подточка і) от Директива 94/19/ЕО, е въведен в чл. 23, ал. 5 от ЗГВБ /в редакцията до изменението с ДВ, бр. 62/14.08.2015г. / и тече от датата на решението на БНБ за отнемане на лиценза за банкова дейност на търговска банка. Така възприетият в ЗГВБ и ЗКИ подход – сроковете по чл. 1, пар. 3, буква і) и чл. 10, пар. 1 от Директива 94/19/ЕО да текат от момента, в който БНБ вземе решение за отнемане лиценза на кредитна институция поради неплатежоспособност, не е допустима схема за гарантиране на депозитите, които са станали неналични, тъй като Директивата изисква схемите за гарантиране на депозити да бъдат в състояние да изплащат доказаните претенции на вложителите, по отношение на неналични депозити, независимо дали са налице условията по националното законодателство за отнемане на лиценза на кредитна институция.

Както е посочил СЕС в т. 49, т. 50 и т. 51 от решението по дело C-571/16, от текста на чл. 1, точка 3, подточка і), първа алинея от Директива 94/19 изрично следва, че необходимо и достатъчно условие, за да се установи неналичността на депозит, който е дължим и платим, е по виждане на компетентния орган

дадена кредитна институция да изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозита и да не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи. Освен това член 1, точка 3, подточка i), втора алинея уточнява, че посочените компетентни органи трябва да установят това "колкото е възможно по - скоро" и "не по - късно от пет работни дни след като са се уверили за пръв път, че съответната кредитна институция не е изплатила депозити, които са дължими и изискуеми". От тези разпоредби следва, че установяването на неналичността на депозитите не може да зависи от неплатежоспособността на кредитната институция или от отнемането на нейния лиценз. От обяснителния меморандум към предложението на Комисията за директива е видно, че определението за неналичен депозит съзнателно не е обвързано с рисковете на производствата по оздравяване и ликвидация, освен това от съображение 12 от Директива 2009/14 следва, че съществува възможност възстановяването на депозити чрез схемата за гарантиране да се извършва успоредно с мерки за реструктуриране. Относно срока, в който трябва да се установи, че депозитите са неналични, както е посочил СЕС в т. 60 решението по дело C-571/16, този срок е императивен и останалите разпоредби на директивата не предвиждат възможност за неговото дерогиране. От друга страна съгласно т. 66 от същото решение, удължаването на срока за изплащане на депозитите е възможно единствено при изключителни обстоятелства и не може да надвишава 10 работни дни.

Така в т. 69 от решението по дело C-571/16 СЕС е приел, че член 1, § 3 и член 10, § 1 от Директива 94/19 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат, от една страна национално законодателство, съгласно което установяването на неналичността на депозитите зависи от неплатежоспособността на кредитната институция и от отнемането на нейния банков лиценз, и от друга страна, отклоняване от предвидените от тези разпоредби срокове за установяване на неналичността и за изплащане на депозитите по съображение, че е необходимо кредитната институция да бъде поставена под специален надзор. СЕС в т. 78 и в т. 87 от същото решение е посочил, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19 трябва да се тълкува в смисъл, че неналичността на депозитите по смисъла на тази разпоредба трябва да се установи с изричен акт на компетентния национален орган, като предварителното предявяване от титуляра на банков депозит до съответната кредитна институция на искане за плащане, което не е изпълнено, не може да бъде условие за установяване на неналичността на този депозит по смисъла на тази разпоредба.

За да се задейства схемата за гарантиране на депозитите, Директива 94/19/ЕО предвижда процедура от три части:

- компетентният орган се уверява, че депозит, който е дължим и платим, не е бил изплатен от кредитна институция;
- в рамките на пет работни дни след това заключение, компетентният орган трябва да определи дали съответната кредитна институция изглежда

неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозити, които са дължими и платими и че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи;

- схемата за гарантиране на депозити трябва да е в състояние да изплати надлежно доказаните вземания на вложителите в рамките на 20 работни дни, след като компетентният орган е взел своето решение.

Съдът намира за неоснователно възражението на ответната страна, че БНБ не е компетентен орган по смисъла на чл. 1, т. 3, подточка i) от Директива 94/19. От разпоредбите на чл. 36, ал. 3 от ЗКИ и чл. 23, ал. 5 от ЗГВБ недвусмислено следва, че именно БНБ е "компетентният орган", който установява неналичността на депозитите, но националното законодателство обвързва момента, в който се задейства схемата за гарантиране на депозитите, които са станали неналични, с отнемане на лиценза на кредитната институция. Тоест, приема се, че изискването съответната кредитна институция да "изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозита и, че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи" е равнозначно на установена неплатежоспособност на институцията, а изискваният от директивата 5 дневен срок за преценка на нейното финансово състояние и способността на банката да изплаща гарантираните депозити, е въведено като изискване в срок от 5 дни от установяването на неплатежоспособността на банка БНБ да отнеме лиценза, т. е. актът по чл. 1, пар. 3, буква i) от Директива 94/19/ЕО е актът, с който се отнема лиценза на кредитната институция.

Постановявайки Решение № 73/20.06.2014г. за поставяне на [фирма] под специален надзор, БНБ на практика е направила обективната констатация за неналичност на депозитите по смисъла на член 1, § 3, буква i) от Директива 94/19/ЕО, като преустановяването на достъпа до депозитите е по причини, пряко свързани с финансовото положение на [фирма].

Относно условието депозитът да е "дължим и платим, но да не е бил платен от кредитната институция" следва да се съобрази, че според доклада на квесторите за състоянието на БНБ (публикуван на сайта на БНБ) с писмо №77778/20.06.2014 г. представителите на [фирма] са уведомили БНБ, че банката е преустановила плащанията и всички банкови операции. При започване на действията по специален надзор, квесторите са спрели счетоводната система на банката, спрели са платформата обмен на S., както и операциите чрез електронно банкиране и на услугата "интернет банкиране", и са анулирали всички издадени преводни нареждания със започната и недовършена обработка, като сумите на преводите, и заплатените такси, са върнати по сметките на клиентите. На 20.06.2014 г. [фирма] не само не е изпълнила вече подадени заявки за плащане, но предвид спряната счетоводна система всички вложители са били лишени от възможността изобщо да правят заявки за изплащане на депозитите си и не са имали достъп до тях почти шест месеца. Плащанията са спрени заради финансовото положение на [фирма],

този извод следва от решението за поставяне на [фирма] под специален надзор, което се основава на чл. 115, ал. 1 и чл. 115, ал. 2, точки 2 и 3 от ЗКИ, съгласно които "ликвидните активи на банката по преценка на БНБ няма да бъдат достатъчни, за да може банката да изпълнява задълженията си в деня на тяхната изискуемост, или банката не е изпълнила в срок едно или повече изискуеми задължения към своите кредитори", както и от обстоятелството, че [фирма] е поставена под специален надзор с пълно преустановяване на плащанията, въпреки че националното право позволява мерки с по-ниска степен на намеса – т. е. избор между пълно и частично преустановяване на плащанията и ограничаване на дейностите – вж. чл. 116, ал. 2, т. 2 и т. 3 от ЗКИ. Видно от решението на УС на БНБ от 20.06.2014г., към 11. 58 часа на 20.06.2014г. по сметката на К. в платежната система за брутен сетълмент в реално време Р. разполагаемата наличност е в размер на 237773лв., при наредени чакащи плащания за над 38 млн. лв.

Предвид горното първо условие - кредитната институция да изглежда неспособна за момента да изплати депозита, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, се явява спазено, тъй като от този момент [фирма] не е била в състояние да приема заявки и да изплаща дължимите и платими депозити.

Второто условие – да не съществува близка перспектива кредитната институция да е в състояние да изплати депозитите, също е спазено.

Схемата за гарантиране на депозити, която се изисква от Директива 94/19/ЕО, служи за гарантиране не само на номиналната стойност на обхванатите депозити, но предвижда, поне до известна степен, и заместител за наличността им. Поради това установяването, че депозитите са неналични, може да бъде избегнато само ако се очаква достъпът до депозитите да бъде възстановен в много кратък срок. Самата [фирма] е внесла в БНБ искане да бъде поставена под специален надзор заради проблеми с ликвидността, което предизвиква затруднения в изпълнението на паричните задължения към вложителите. Както е посочено в самото решение на УС на БНБ, с писмо №4098/20.06.2014 г., получено в 10. 51 часа в БНБ, изпълнителните директори са уведомили БНБ, че като имат предвид наличните средства на банката по сметки и в брой, те няма да бъдат достатъчни за изпълнение на задълженията на банката в най-близко време. Още на същата дата, УС на БНБ е приел решението за поставяне на [фирма] под специален надзор, спрени са всички плащания и всички банкови сделки на институцията. Така самата БНБ е постановила законова забрана върху [фирма] да изплаща депозити по причини, които са пряко свързани с проблеми с ликвидността на [фирма]. Както е видно от мотивите на УС на БНБ в решението от 20.06.2014 г., поставянето на [фирма] под специален надзор е продиктувано от наличието на опасност от неплатежоспособност поради засиленото теглене на средства и липсата на достатъчно ликвидни активи към 20.06.2014г., като определеният тримесечен срок на надзора недвусмислено показва липсата на "близка перспектива" за изплащане на

депозитите от кредитната институция.

С оглед представените по делото доказателства се налага извод, че с решението си от 20.06.2014г. БНБ е извършила обективната констатация, че по нейно виждане К. изглежда неспособна за момента, по причини, които са пряко свързани с нейното финансово състояние, да изплати депозити и че не съществува близка перспектива тя да бъде в състояние да го направи, т. е. извършила е констатацията, че депозитите са неналични по смисъла на чл. 1, §. 3, подточка i) от Директива 94/19, поради което в срок от 5 работни дни от тази констатация е следвало да постанови изричен акт по чл. 1, §. 3, подточка i), ал. 2 от Директивата – задължение, което произтича от директно приложимото право на ЕС.

Съгласно Решение по дело C-571/16 на СЕС т. 117 разпоредбата на чл. 1, т. 3, подточка i) от Директива 94/19 има директен ефект и представлява правна норма, целяща да се предоставят на частноправните субекти права, които да позволят на вложителите да предявят иски за обезщетяване за вредите от късното изплащане на депозитите.

Неоснователно ответната страна се позовава и на разпоредбата на чл.79, ал. 8 от ЗКИ, според която отговорността на надзорния орган може да бъде ангажирана само ако вредите са причинени умишлено. Както е приел СЕС в решението по дело C-571/16, т. 125 и т. 126, в съответствие с принципа на ефективност националните процесуални норми не трябва да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза, а условието по чл. 79, ал. 8 излиза извън обхвата на условието за достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.

След като разпоредбата на чл. 1, т. 3, подточка i) от Директива 94/19 има директен ефект неоснователно ответникът твърди, че не е бил законово овластен да вземе това решение и следователно същото би било нищожно.

Както е приел С. в Решение от 9 март 1978 г., S т. 14-16, директният ефект означава, че нормите на общностното право трябва да имат пълно и еднакво действие във всички държави членки от момента на влизането им в сила и за целия срок на тяхното действие. Следователно тези разпоредби са пряк източник на права и задължения за всички, до които се отнасят, независимо дали това са държави членки, или частноправни субекти, които са страни по правоотношения, регулирани от правото на Общността. Тази последица също така засяга всеки съд, чиято задача като орган на държава членка е да защитава в рамките на своята компетентност правата, предоставени на частноправните субекти от общностното право.

При това тълкуване и изричното произнасяне от СЕС, че чл. 1, т. 3, подточка i) от Директива 94/19 има директен ефект, именно тази разпоредба, като пряк източник на права и задължения, овластява и задължава БНБ да установи неналичността на депозитите с изричен акт, различен от акта, с който се отнема лиценза поради неплатежоспособност.

Като не е взела това решение в императивния 5 - дневен срок, БНБ е нарушила правото на Съюза, с което първото условие за ангажиране на отговорността на Държавата е изпълнено. Това нарушение се преценява от съда като достатъчно съществено за да ангажира отговорността на държавата.

От установените по делото факти безспорно се установява, че след като БНБ е била уведомена от [фирма] за финансовите затруднения и проблемите с ликвидността, БНБ е взела решение и е поставила [фирма] под специален надзор за опасност от неплатежоспособност и е постановила спиране на всички операции и плащания. Така, въпреки че е преценила, че [фирма] е застрашена от неплатежоспособност и че със собственото си решение за поставяне на банката под надзор е възпрепятствала изплащането на депозитите за по-дълъг период, БНБ не е направила установяването в императивния петдневен срок по чл. 1, т. 3, подт. i) от Директива 94/19, което е шяло да задейства компенсирането на засегнатите вложители съгласно чл. 7, пар. 1 и чл. 10, пар. 1 от Директивата и това е съществено нарушение на чл. 1, т. 3, подт. i) от Директива 94/19 – в този смисъл т. 95 от заключението на ген. адвокат и т. 115 от решението по С-571/16.

Съдът приема, че ищецът доказва наличието на имуществени вреди, причинени от нарушението на правото на ЕС от страна на БНБ, както и наличието на причинно-следствена връзка между противоправното поведение на БНБ и претърпените вреди.

Несъстоятелно е твърдението на ответника, че след като БНБ няма правомощия да изплаща на вложителите сумите по гарантираните депозити, не може да бъде задължена за акцесорно задължение за лихва. Макар размерът на претендираното обезщетение за имуществени вреди да е определен чрез стойността на законната лихва за периода на забава, то не е лихва.

Неоснователно ответната страна поддържа, че законната лихва не може да бъде измерител на твърдените от ищцата вреди. Предвид представения договор за платежни услуги ищецът е имал притежание върху движими вещи – парични средства, правото на собственост върху които не е могъл да упражнява, поради бездействието на БНБ да защити това негово притежание, като издаде акт по чл. 1, т. 3, подт. i) от Директива 94/19, с който да даде старт на компенсационния механизъм по чл. 10 от Директивата. С неизпълнение на задължението си по чл. 1, т. 3, подт. i) от Директива 94/19 БНБ е нарушила чл. 1 от Протокол 1 към ЕКПЧ, според който всяко физическо или юридическо лице има право да се ползва от своята собственост. Никой не може да бъде лишен от своята собственост освен в интерес на обществото и съгласно условията, предвидени в закона и в общите принципи на международното право. Многократно в практиката си Съдът по правата на човека е приемал, че намесата при мирното ползване на собствеността трябва да постига "справедлив баланс" между изискванията на обществения интерес и изискванията за закрила на основните индивидуални права.

Своевременното изпълнение на задължението по чл. 1, т. 3, подт. i) от

Директива 94/19 би защитило в максимална степен освен правата на вложителите и обществения интерес, доколкото цел на директивата е не само защита на вложителите, а и стабилност на банковата система, която може да се постигне само ако държавите членки спазват предоставените на вложителите гаранции, въз основа на които да считат депозитите си за защитени. От съображения 8 и 9 от Директивата, следва, че за вложителите е от съществено значение да имат постоянен достъп до техните спестявания, поради което неосигуряването на достъп до депозитите за срок по-дълъг от установения в директивата без съмнение е довело до нарушение на правото на собственост. Начините на обезщетяване, предвидени във вътрешното право, са от значение при преценката дали спорната мярка спазва изисквания справедлив баланс и по-специално дали натоварва жалбоподателите с непропорционална тежест. Съдът по правата на човека вече се е произнасял, че лишаването от собственост без заплащане на обезщетение в размер, разумно обвързан със стойността представлява непропорционална намеса, а отсъствието на каквото и да било обезщетение може да се счете оправдано по смисъл на чл. 1 от Протокол 1 единствено при изключителни обстоятелства. Обезщетението, което държавата дължи, трябва във всички случаи да бъде равностойно на претърпяната вреда, така че да осигури ефективна защита на нарушеното право. При липса на разпоредби в правото на ЕС по отношение на размера на дължимото обезщетение, се прилагат принципите на процесуалната автономия, равностойността и ефективността. Съгласно закона, при паричните притежания обективният измерител на стойността на нарушеното право, и следователно, справедлива компенсация, с която може да се възстанови справедливия баланс по чл. 1 от Протокол № 1, е именно размерът на законната лихва по чл. 86 от ЗЗД.

Неоснователно ответната страна твърди, че вреда липсва. Съгласно закона, законната лихва е механизъм за обезщетяване на претърпени вреди, без кредиторът да е длъжен да ги доказва. Предвид качеството на парите да са универсален и санкциониран от държавата измерител на потребителната стойност на благата въпросът за тяхното оползотворяване не стои. Ползването им има своята пазарна цена и кредиторът я губи, когато длъжникът не изпълнява навреме задължението си. Именно тази стойност се презумира от разпоредбата на чл. 86, ал. 2 от ЗЗД. Следва да се посочи, че в диспозитива от решението на СЕС по дело C-571/16 изрично е прието, че член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, изменена с Директива 2009/14, трябва да се тълкува в смисъл, че предварителното предявяване от титуляря на банков депозит до съответната кредитна институция на искане за плащане, което не е изпълнено, не може да бъде условие за установяване на неналичността на този депозит по смисъла на тази разпоредба. Достатъчно условие за изпадане на БНБ, респ. на ФГВБ в забава по отношение на вложителите е изтичането на императивния 5 дневен срок по член 1, точка 3, подточка i) от Директива 94/19, а в случая то безспорно е настъпило.

В случая е без значение обстоятелството, че не БНБ, а ФГВБ е компетентен да изплаща гарантираните депозити, тъй като именно решението по чл. 1, пар. 3, подт. i, ал. 2 от Директивата, което БНБ е била длъжна да вземе, падежира вземането на ищцата. Фондът не разполага със самостоятелност при определяне на началната дата на изплащане на гарантираните депозити. Действията, които ФГВБ следва да предприеме и конкретно задължението му да започне изплащане на гарантираните депозити, са пряко обусловени от решението на БНБ, с което депозитите се обявяват за неналични. Едва след постановяване на решението на БНБ за обявяване на депозитите за неналични, за Фонда възниква парично задължение към всеки от вложителите до размера на гарантираните депозити. Така, постановявайки изискуемото от Директива 94/19/ЕО решение на по-късна дата, БНБ е станала причина за забавеното изпълнение на паричното задължение от ФГВБ, именно БНБ е причина за забава на изпълнението на паричното задължение към ищеца и това обосновава пряката причинно-следствената връзка между извършеното нарушение и претърпените вреди. След като забавеното изпълнение на паричното задължение към ищеца е следствие от извършеното от БНБ нарушение на чл. 1, пар. 3, подт. i) от Директива 94/19/ЕО, това е и основанието за приложението на чл. 86 от ЗЗД.

Обстоятелството, че ЗГВБ обвързва началото на срока от 20 работни дни за изплащане на гарантираните депозити с решението за отнемане на лиценза на кредитната институция е ирелевантно, т. к. както е приел СЕС в т. 1 от диспозитива на решението по дело C-571/16, разпоредбите на чл. 1, т. 3 и чл. 10, пар. 1 от Директива 94/19/ЕО не допускат национално законодателство, което се отклонява от сроковете за установяване неналичността и за изплащане на депозитите.

Съдът не споделя доводите на ответника, че не е налице причинно - следствена връзка, тъй като дори БНБ да беше взела решението по чл. 1, пар. 3, буква i) от Директива 94/19/ЕО в 5-дневния срок, е нямало как да започне изплащане на гарантираните депозити. Съгласно принципа формулиран в чл. 81, ал. 2 от ЗЗД, обстоятелството, че длъжникът не разполага с парични средства за изпълнение на задължението, не го освобождава от отговорност. В контекста на прилаганите от държавите членки схеми за гарантиране на депозитите и за да се осигури тяхната ефективност, Директива 94/19/ЕО, изменена с Директива 2009/18/ЕО не обвързва по никакъв начин задвижването на компенсационния механизъм с условието схемата да разполага с достатъчно парични средства. Напротив, както следва от чл. 10, пар. 1 от Директива 94/19/ЕО схемите за гарантиране на депозитите следва да са в състояние да изплащат надлежно доказаните претенции на вложителите, по отношение на неналичните депозити. От съображение 10 на Директива 2009/14/ЕО е видно и че за да се запази доверието на вложителите, и да се отговори на техните нужди, задействането на схемата и изплащането на гарантираните депозити следва да започне в максимално кратък срок, който може да бъде удължаван камо при извънредни

обстоятелства. Предвид императивния характер на сроковете за обявяване на депозитите за неналични и за стартиране на тяхното изплащане, в контекста на съображение 9 от Директива 94/19/ЕО – изискващо схемите за гарантиране на депозити да се намесят веднага след като депозитите са станали неналични, съдът приема, че липсата на достатъчно средства във Фонда за покриване на гарантираните депозити не може да се противопостави на правата на вложителите и поради това не изключва нито съществения характер на нарушението, извършено от БНБ, нито причинно следствената връзка с претърпените в следствие на това нарушение вреди.

За извършеното нарушение на правото на ЕС БНБ дължи обезщетение само за периода на забава – от момента, в който реално ищецът е трябвало да има достъп до депозита си до момента, в който нарушението е преустановено, а именно за периода от 26.07.2014г. до 05.11.2014г. Само за този период е налице и причинно - следствена връзка между извършеното от БНБ нарушение и претърпените вреди. По отношение на началната дата на периода следва да се посочи, че срокът от 5 работни дни по чл. 1, т. 3, подт. i) от Директива 94/19, в който БНБ е била длъжна да издаде изричен акт за установяване неналичността на депозитите, смятано от 20.06.2014 г. (датата на поставянето на [фирма] под надзор) изтича на 27.06.2014г. След този момент действително БНБ е в нарушение на правото на ЕС. Постановяването на акт, с който се установява неналичността на депозитите не е достатъчно условие за започване на тяхното изплащане. С акта, с който се установява неналичността на депозитите само се стартира схемата за изплащане на гарантираните депозити и считано от датата на постановяване на този акт, започва да тече срокът за изплащане. По арг. чл. 23, ал. 5 ЗГВБ, в случай, че БНБ беше взела решението по чл. 1, пар. 3, подт. i) в петдневния срок – т. е. най-късно на 27.06.2014 г., то спрямо срока от 20 работни дни за изплащане на депозитите, смятано от 30.06.2014 г., най-рано ищецът е можел да получи достъп до депозита си на 25.07.2014г. От 26.07.2014г. реално е започнал да търпи вреди вследствие нарушението/забавата на БНБ, тъй като решението за обявяване неналичността на депозитите е взето на 06.11.2014г. – когато е отнет лиценза на К. и съобразно действащото към момента законодателство е обявена неналичността на депозитите, респ. е стартирана процедурата по компенсиране по чл. 10 от Директива 94/19, след тази дата БНБ вече не е в забава и следователно за този период до датата на изплащане на депозита плюс начислената договорна лихва – 05.12.2014г. липсва причинно - следствена връзка.

Съдът намира и че реално претърпяната вреда е законната лихва за периода 26.07.2014г. – 05.11.2014г. върху сумата от 196 000 лева в размер на 5624.60 лева, съгласно заключението на ССЧЕ.

Реално претърпяната от ищеца [фирма] вреда по смисъла на чл.4 от ЗОДОВ е в размер на 5624.60 лв. В този смисъл и решение №10754/25.10.2021г. по адм.дело №9994/2019г. на ВАС на РБ. До пълния предявен размер от 8 627.96 лева искът е неоснователен и недоказан и следва да бъде отхвърлен.

Искането за заплащане на разноски на ищеца е основателно по чл. 10, ал. 3 от ЗОДОВ в размер на 50 лева платена държавна такса и 150 лева възнаграждение за вещо лице. Адвокатско възнаграждение не се доказва да е договорено и платено за настоящето съдебно производство, доколкото предметът на договора за предоставяне на правни услуги от 29.09.2016г. не включва претенцията за обезщетение за забавено плащане от ФГВБ.

Искането за заплащане на разноски на ответника е неоснователно, исковата молба е подадена на 25.05.2017г., делото е образувано преди изменението на чл. 10, ал. 4 от ЗОДОВ, предвид на което и на основание § 6 от ПЗР към ЗИДЗОДОВ на ответника не се дължат разноски, съобразно отхвърлената част от иска.

Водим от горното, съдът

Р Е Ш И:

ОСЪЖДА Българска народна банка да заплати на [фирма],[ЕИК], представлявано от управителя П. Е. Б. сума в размер на 5624.60 лева, представляващи обезщетение за вреди в размер на законната лихва върху сумата от 196 000 лева, претърпени в периода от 26.07.2014г. до 05.11.2014г., вследствие на извършено от БНБ нарушение на правото на Европейския съюз, изразяващо се в невземане на решение за обявяване неналичност на депозитите в [фирма] /в несъстоятелност/ в срок от пет работни дни, съгласно приложимата с директен ефект разпоредба на чл. 1, пар. 3, буква i) от Директива 94/19/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 май 1994г. относно схемите за гарантиране на депозити и забавено изплащане на гарантираното вземане от ФГВБ, ведно със законната лихва от 25.05.2017г. до окончателното плащане. **ОТХВЪРЛЯ** иска над уважения размер до пълния предявен размер от 8627.96 лева.

ОСЪЖДА Българска народна банка да заплати на [фирма],[ЕИК], представлявано от управителя П. Е. Б. сума в размер на 200 лева, представляваща платена държавна такса и разноски за съдебното производство.

Решението подлежи на касационно обжалване пред Върховния административен съд на Република България в 14 - дневен срок от съобщаването му на страните.

СЪДИЯ: